

5. KLASS

1. Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on õppeaine, mis peamiselt ilukirjandusele tuginedes arendab õpilase lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalseid loomevõimeid; kujundab väärtkirjanduse ja rahvaluule tõlgendamise ning analüüsi kaudu õpilase esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid, rikastab tundemaailma, aitab leida oma identiteeti ning luua ainuomast maailmapilti. Põhikooli kirjandusõpetus keskendub eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad vältimatute osistena kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning omalooming õpilase loodud eriliigiliste tekstide tähenduses. Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjanduse metakeelt ning kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. Teoste käsitlemiseks vajalikke mõisteid seletatakse õppekirjanduses, õpilase enda seletust eeldatakse vaid nende väheste mõistete puhul, mis on õppesisus eraldi esile toodud. Kirjandusõpetuse teoreetiline külg on seega kahandatud võimaliku miinimumini, sest faktiteadmistest tähtsam on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgendusoskust. Kirjanduse ainesisis peetakse oluliseks pakkuda õpilastele mitmekülgse tekstivaliku kaudu erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi ning tagada seega igakülgne lugejaoskuste areng. Seepärast haaratakse lugemisvarasse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudiskirjandusest kui ka klassikast ning pööratakse tähelepanu folkloorsele materjalile, et väärtustada õpilase päritolu ja kultuurilist kuuluvust. Arvestatakse ka eesti ja väliskirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja luuleteoste põhjendatud proportsioone. Terviklikult käsitletavate teoste valikus on rohkesti klassikat, nn tüvitekste, mille hulgast saab kirjandusõppe eesmärges silmas pidades teha meelepärast valiku. Ainesisis esitatud terviklikult käsitletavate teoste loend ei ole kummagi kooliastme puhul suletud ega ammendav, igal õpikuautoril ja kirjandusõpetajal on vabadsus valida nimetatute asemele või neile lisaks teisi teemakohaseid tekste ja teoseid, sh uudiskirjanduse hulgast. Rõhutades ainekava avatust kirjanduse valikule, on kultuuri järjepidevuse huvides siiski vaja tunda tüvitekste. Tervikkäsitlemiseks mõeldud teoste hulgast valib õpetaja igas klassis käsitlemiseks vähemalt neli. Õpetaja võib kirjandusteoseid valides arvestada õpilase eelistusi ning kultuurilis-rahvuslikku eripära. Põhikooli kirjandusõpetuses on põhirõhk ilukirjanduse lugemisel ja tõlgendamisel, kuid funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks tuleb kirjandustundides tegelda ka teabetekstidega, mis on seotud eelkõige kirjanduse ning kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega. Kultuurilooliste tekstidega tutvudes avatakse isiksust kujundavaid seiku ning osutatakse loomingu juurde jõudmise erinevatele teedele, aidatakse mõista teose kirjandus- ja ajaloolist tagapõhja, väärtustades eesti kultuuri jaoks olulist. Eesmärk ei ole käsitleda kirjanike elu ja tegevust kõigekülgelt, vaid luua alus kirjandusprotsessi mõistmiseks ning tekitada huvi kultuurilooliste tekstide lugemise vastu. Nende toel õpitakse teksti adekvaatselt mõistma, olulist leidma, teavet struktureerima ja võrdlema, eri liiki tekste looma jms. Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sh kirjandusteoste, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid

kirjutamiskogemusi, et arendada ja väärtustada loovust ja mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning tekstiloomes on võrdselt olulised suuline ja kirjalik õppetegevus.

Kirjandusõpetus seostub peaaegu kõigi õppeainetega (esmajoones eesti keelega) ja kirjanduse lähiümbruse aladega (folkloori, teatri, filmi, kujutava kunstiga) ning toetab õppe sisu kaudu õppekava läbivate teemade käsitlemist ja võtmepädevuste saavutamist. Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjanduse valikuga. Taotlus on, et loetud ilukirjandustekstide põhjal arutledes suhestaks õpilane ennast käsitletavate teemadega. Õppetegevust kavandades ja korraldades: 1) peetakse silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, õppeaine eesmärgi ja õpitulemusi ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega; 2) jälgitakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks; 3) võimaldatakse õppida individuaalselt ning koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks; 4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad õpilastel sobiva pingutusastemega õppida; 5) kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid; 6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu; 7) kasutatakse mitmekesisist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: esitamine, rollimäng, loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon, väitlus, õpimapi ja uurimistöe koostamine; 8) rakendatakse õppetegevust toetavaid ja mitmekesisavaid õppevorme (sh raamatukogutunnid, ekskursioonid kirjanikega seotud paikadesse ning keele ja kirjandusega seotud asutustesse, kohtumised kirjanikega, loomekonkursid, kirjandusolümpiaadid, projektõpe), pidades oluliseks koosõppimise kaudu sotsiaalse kompetentsuse saavutamist ning infoühiskonna võimaluste paljust. Ainekava õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust. Õpitulemused on kindlaks määratud kooliastmeti kahel tasemel: üldised õpitulemused ja õppevaldkondade õpitulemused. Õpitulemusi hinnates lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa ja teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlesest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekava õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnatega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilasi peab teavitama, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestatakse valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti.

2. Õppe-eesmärgid

õpilane:

- 1) on lugenud eakohast erivanrulist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi

- 2) mõistab teoses kujutatud lugu ning tegelassuhteid, elamusi ja väärtusi
- 3) mõistab ning aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis võivad tekkida kirjandusteost lugedes
- 4) jutustab teksti- või elamuspõhiselt, väljendades end korrektselt
- 5) kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt
- 6) kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sh sõnaraamatuid ja internetti

3. Õppesisu ja tegevused

1. Lugemine

- 1) lugemise eesmärgistamine
- 2) lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine
- 3) lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine
- 4) huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine
- 5) lugemisrõõm
- 6) loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele
- 7) soovitatud tervikteoste kodulugemine ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine

2. Jutustamine

- 1) tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi
- 2) tekstilähedane jutustamine märksõnade toel
- 3) aheljutustamine
- 4) iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine
- 5) jutustamine piltteksti (foto, koomiks) põhjal
- 6) fantaasialoo jutustamine

3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

- 1) küsimuste koostamine: fakti- ja fantaasia-küsimused
- 2) küsimustele vastamine tekstinäitega või oma sõnadega
- 3) teksti kavastamine: kavapunktid väidete ja märksõnadena
- 4) lõikude kesksete mõtete otsimine
- 5) teksti teema sõnastamine
- 6) arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle
- 7) oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine illustratiivsete näidete (nt iseloomulike detailide) otsimine tekstist
- 8) esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal
- 9) oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine
- 10) tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine

4. Teose/ loo kui terviku mõistmine

- 1) sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. sündmuste järjekord.
- 2) tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine.
- 3) teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga.
- 4) pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. tegelasrühmad.
- 5) tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed.
- 6) loomamuinasjutu tüüptegelased.

5. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- 1) epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine
- 2) valmi mõistukõnest arusaamine
- 3) koomilise leidmine tekstist
- 4) riimide leidmine ja loomine
- 5) luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine
- 6) algriimi leidmine rahvalauludest
- 7) algriimi kasutamine oma tekstis
- 8) luuleteksti tõlgendamine

6. Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

- 1) rahvalaulu olemus
- 2) loomamuinasjutu sisutunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne)
- 3) tekke- ja seletusmuistendi tunnused
- 4) seiklusjutu tunnused
- 5) teose teema
- 6) probleemi olemus
- 7) pea- ja kõrvaltegelane
- 8) tegelastevahelise konflikti olemus
- 9) luuletuse vorm: salm.
- 10) valmi tunnused
- 11) koomiline ja mittekoomiline

7. Esitamine

- 1) esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid.
- 2) luuleteksti esitamine peast, rollimäng, rolliteksti esitamine.

8. Omalooming

- 1) kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine
- 2) eseme, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine
- 3) jutustamine
- 4) jutustuse ülesehitus
- 5) ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis
- 6) sidus lausestus
- 7) otsekõne jutustuses
- 8) minavormis jutustamine.

4. Õpitulemused

Õpilane:

Lugemine

- 1) on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- 2) loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- 3) tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest;
- 4) oskab eesmärgistatult ning keskendunult lugeda ja selleks valmistuda;
- 5) arendab lugemistehnikat, loeb häälega ja hääleta, jälgib pause tempot ja intonatsiooni;
- 6) leiab huvipakkuva kirjandusteose ja loeb iseseisvalt;
- 7) oskab tutvustada klassikaaslastele loetud raamatu autorit, teose sisu ja tegelasi;
- 8) loeb tunniväliselt tervikteoseid, täidab ühisaruteludeks vajalikud ülesanded.

Jutustamine

- 1) jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel;
- 2) jutustab mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmustele või oma fantaasiale;
- 3) jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu;
- 4) oskab jutustada tekstilähedastest sündmustest kavapunktide järgi;
- 5) oskab aheljutustada ja jutustada tekstilähedaselt märksõnade toel;
- 6) jutustab iseenda või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist;
- 7) jutustab piltteksti (foto, koomiksi) põhjal;
- 8) jutustab fantaasialugu.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

- 1) koostab teksti kohta eriliigilisi küsimusi;
- 2) vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
- 3) koostab teksti kohta sisukava, kasutades väiteid või märksõnu;
- 4) leiab lõigu kesksed mõtted;
- 5) järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha;
- 6) kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, võrdleb iseennast mõne tegelasega;
- 7) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- 8) otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;
- 9) oskab koostada fakti- ja fantaasiaküsimusi;
- 10) vastata küsimustele tekstinäidete või oma sõnadega;
- 11) teksti kavastada kavapunktide ja märksõnadena;
- 12) leida lõikude kesksed mõisted, sõnastada teksti teema;
- 13) arutleda mõne teoses käsitletud teema üle, sõnastada oma arvamuse ja põhjendab seda;
- 14) leida tekstist illustratiivseid näiteid (nt iseloomulikke detaile); tõestada oma elukogemuse ja tekstinäidete varal esitatud näiteid
- 15) sõnastada oma mõtteid, tundmusi ja lugemismuljeid;
- 16) leida tundmatute sõnade tähenduse sõnaraamatust või teistest teabeallikatest ja rikastada oma sõnavara;

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmise

- 1) tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, võrdlusi ja algriimi;
- 2) mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes;
- 3) tunneb ära kasutab epiteeti ning võrdlust;
- 4) mõistab valmi mõistukõnet;
- 5) leiab tekstist koomilist ainet;
- 6) leiab ja loob riime,
- 7) tunnetab luuletuse rütmi ja kõla;
- 8) leiab rahvalauludest algriimi, kasutab oma tekstis algriimi;
- 9) tõlgendab luuleteksti;
- 10) oskab seletada mõisteid algriim, epiteet, koomika, riim, võrdlus;

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

- 1) seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi ja muinasjutu olemust;
- 2) kindlaks määrata sündmuste toimumise aja, koha ja järjekorra;
- 3) leida ja sõnastada tegelaste probleemi;
- 4) suhestada teose sündmustiku ja tegelased (nt võrrelda) enda ja ümbritsevaga
- 5) leida pea- ja kõrvaltegelased, tegelaste muutumise, jälgida tegelastevahelisi Suhteid, iseloomustada tegelasi, põhjendada nende käitumist;
- 6) leida tegelasarühmad, tegelastevahelised konfliktid, selle põhjused ja lahendamisteed;
- 7) tunneb ära loomamuinasjutu tüüptegelased.

- 8) teab rahvaluule olemust, loomamuinasjutu sisutunnuseid (lugu, tegelasi, hea võitlust kurjaga jne.), tekke- ja seletusmuistendi ja seiklusjutu tunnuseid;
- 9) tunneb ära teose teema, probleemi olemuse, pea- ja kõrvaltegelase, tegelastevahelise konflikti olemuse, luuletuse vormi: salmi
- 10) teab valmi tunnuseid, eristab koomilist ja mittekoomilist.

Esitamine

- 1) esitab peast luuletuse või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.
- 2) eesmärgistab esitamist (miks, kellele ja mida?)
- 3) valib esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni, õige hingamise ja kehahoiaku.
- 4) esitab rollimänge, rolliteksti, ja luuleteksti peast.

Omalooming

- 1) kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.
- 2) kasutab kirjeldamisel õiget sõnavalikut; esitab olulisi ja iseloomulikke tunnuseid; kirjeldab eset, olendit, inimest, tegevuskohta, loodust ja tundeid;
- 3) jutustab vastavalt ülesehitusele ajalis-põhjuslikus järgnevuses; kasutab sidusat lausestust, otsekõnet jutustuses; jutustab minavormis
- 4) kirjutab lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt loomamuinasjutu, seiklus- või fantaasiajutu, tekke- või seletusmuistendi, loomtegelase, või kirjandusliku tegelase kirjelduse, ette antud riimide põhjal või iseseisva luuletuse, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutuse, loole uue või jätkuva lõpu, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasarühmale, algustähekordustega naljaloo, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.

5. Lõiming

1. Eesti keel: info otsimine teatmeteostest ja internetist.
2. Inimeseõpetus: jutustamine arstilkäigust, esmaabi andmise meelespea kirjutamine, arutelu sõpruse üle.
3. Käsitöö ja kodundus: martsipani retsepti kirjutamine.
4. Loodusõpetus: mägra tutvustuste kirjutamine,
5. Geograafia: Šotimaa ja setude asupaiga määramine ning tähtsama info leidmine teatmeteosest või internetist. kohaloolise muistendi kirjutamine.

6. Ajalugu: ajaloolise sündmuse põhjal rahvajutu kirjutamine.
7. Muusikaõpetus: regilaulu kuulamine.
8. Kunst ja tööõpetus: nõiapiibli või rahvakalendri valmistamine, küünla valmistamine

6. Läbivad teemad

1. **keskkond ja jätkusuutlik areng** –õpilase kujunemine ja arendamine isiksuseks, ta
  - on sotsiaalselt aktiivne: on avatud suhtleja, sõbralik, abivalmis ja lugupidav
  - hoiab ja kaitseb vastutustundlikult ja keskkonnateadlikult keskkonda, lähedasi inimesi, väärtustab oma elu- ja õpikeskkonda, suhtub säästlikult olemasolevatesse ressurssidesse
  - väärtustab jätkusuutlikkust - teadvustab, et see, mida täna teeb, on suurepäraseks platvormiks tulevastele mõisakooli õpilastele ja tervele kogukonnale
  - leiab lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele: toetab oma tegevusega säästvalt ja otstarbekalt mõisakooli ja kogukonna arengut
  - tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas: oskab kasutada IT lahendusi oma tegevustest lähtuvalt otstarbekalt ja kasulikult oma tegevuse huvides

2. **kultuuriline identiteet** – õpilane kujuneb ja kasvab isiksuseks, kes

kujuneb kultuuriteadlikuks inimeseks: väärtustab Eesti mõisa lugu, tunneb mõisatraditsioone ning oskab neid lõimida tänapäeva eluga (käitumine, toidud, muusika jne), mõistab mõisa kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana - ettekannete tegemine, info kogumine selle jaoks.

- mõistab mõisa kultuuride muutumist ajaloo vältel, selle sobitamist tänapäeva- eesti rahvakalendri tähtpäevad
- teab kultuuride mitmekesisusest, hindab erinevate rahvaste pärimuskultuuri (mõis ja talurahvas- karakterid ja teguviisid), tunneb pärimuskultuuri mõisteid (õitsilkäimine), oskab giidina oma mõisat tutvustada (rahvakalendri kombestiku tutvustamine)
- on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis

3. **väärtused ja kõlblus** – õpilase kujuneb ja kasvab isiksuseks, kes

- tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid ning läbi mõisakasvatuse kujundab oma käitumispõhimõtted
- järgib ja peab kinni üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid koolis ja väljaspool kooli, hindab ja täidab kooli kodukorra kokkuleppeid, on lugupidava ja austav kõigide oma partneritega
- ei jää ükskõikseks väärtuste ja kõlbluspõhimõtete eiramise puhul ja vajadusel sekkub oma võimaluste piires situatsioonidesse

Toetub oma tegevuses kultuurilistele traditsioonidele (talgud, teemapäevad jm) ja arengusuundadele, aidates kaasa kogukonna traditsioonide hoidmisele ja kujundamisele. Karakteri käitumise analüüs ettekande tegemine.

6.KLASS

105 tundi õppeaastas

I ÕPPEAINE EESMÄRGID

õpilane:

- väärtustab eesti/vene keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- tajub keeleoskust õpioskuste alusena ning oma identiteedi olulise osana;
- on keeleteadlik, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades kultuuris väljakujunenud keelekasutustavasid;
- kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
- kasutab asjakohaselt eri suhtluskanaleid; suudab leida, kriitiliselt hinnata ning kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
- tunneb ja väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahvuslikku pärimuskultuuri kui ka kodumaa kultuuritraditsioone ning kultuurilist mitmekesisust;
- on lugenud eakohast väärtkirjandust, kujundanud kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastanud mõtte- ja tundemaailma, arenenud isiksusena;
- tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab teose sisu ning hindab selle kunstilisi väärtusi;
- suudab kujundada ja väljendada oma isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust;
- väärtustab ausust ja õiglust ning inimväarikat ja vastutustundelist käitumist;
- oskab õppida, hangib teavet eri allikatest ning kasutab sõnaraamatuid ja käsiraamatuid.

II ÕPPESISU	III ÕPITULEMUSED
1. Lugemine	
<ul style="list-style-type: none"> • Eesmärgistatud ülelugemine. • Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. 	<ul style="list-style-type: none"> • On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);

<ul style="list-style-type: none"> • Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. • Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. • Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine. 	<ul style="list-style-type: none"> • loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; • tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja – kogemustest;
<p>2. Jutustamine</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi • tekstilähedane jutustamine märksõnade toel • loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega • iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine • jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. fantaasialoo jutustamine 	<ul style="list-style-type: none"> • jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel; • jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; • jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu;
<p>3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti abil oma sõnadega, peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetena, märksõnadena. • Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine. • Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. • Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste 	<ul style="list-style-type: none"> • Imemuinasjutu sisutunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused. Vanasõna ja kõnekäänu olemus. Ajaloolise jutustuse tunnused. Teose teema ja idee. Probleemi olemus. Tüüp tegelane. Tegelastevahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm ja riim. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animafilmi olemus. • vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega; koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu; leiab lõigu keskset mõtet ja sõnastab peamõtte; • järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha; • kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustaud

<p>järjekord. Sündmuste põhjustagajärg-seosed. Minajutustaja kui loo edastaja.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Looma- ja imemuinasjutu tüüptegelased 	<p>moraalinormidest, võrdleb iseennast mõne tegelasega;</p> <ul style="list-style-type: none"> • arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse; • tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete ja võrdlusi; • seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust • mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes; • seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muinasjutu, muistendi, kõnekäanu ja vanasõna olemust;
4. Esitamine	
<ul style="list-style-type: none"> • Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) • Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. • Luuleteksti esitamine peast. • Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina). 	<ul style="list-style-type: none"> • esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.
5. Omalooming	
<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine. • Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. • Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt imemuinasjutu, tõsielu- või fantaasiajutu, hiiu- või 	<ul style="list-style-type: none"> • kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti. •

<p>vägilasmuistendi, mälestusloo, kirjandusliku tegelase või looduskirjelduse, vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülje, loo sündmustiku edasiarenduse, tegelastevahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasarühmale, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.</p>	
--	--

6. klassi lõpetaja:

- 1) on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ja arendab lugejaoskusi;
- 2) väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- 3) tõlgendab, analüüsib ja mõistab teoses kujutatud lugu ja tegelassuhteid, elamusi ja väärtusi;
- 4) mõistab ja aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis kirjandusteost lugedes võivad tekkida;
- 5) jutustab teksti- või elamuspõhiselt ja arutleb teoses toimunu üle, väljendades end korrektselt;
- 6) kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades ennast korrektselt;
- 7) kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sealhulgas sõnaraamatuid ja interneti.

IV ÕPPETEGEVUSED

- 1) lugemise eesmärgistamine, pala lugemine ja tõlgendamine, palast sündmuste leidmine
- 2) pala kava koostamine tegevuspaikade järgi, küsimuste sõnastamine
- 3) vanasõnade kasutamine;
- 4) rahvalaulu ja algriimi tunnuste tundmaõppimine;
- 5) värsside peamõtte sõnastamine
- 6) loetud raamatute kohta portfoolio koostamine;
- 7) tervikteose lugemine ja käsitlemine
- 8) kuuldemängu teksti lugemine ja tõlgendamine; tegelase iseloomustamine;
- 9) rolliesitus ja selle hindamine; tegelaseks kehastunud kaaslaste intervjuueerimine;
- 10) uudise kirjutamine;
- 11) kuuldemängu kuulamine ja ümberjutustamine, kuuldemängust ajendatud pildiseeria koostamine või lühiloo kirjutamine;
- 12) oma meediakasutusest kõnelemine (raadio kuulamine).
- 13) Luuletuse tõlgendamine, luuletusest ajendatud jutustamine;

- 14) nüüdiskangelase iseloomustamine, vestlusring (ahelvestlus).
- 15) foto põhjal fantaseerimine ja jutustamine;
- 16) eelteadmiste aktiveerimine, tutvumine fotokunsti olemuse ja fotograafia ajalooa;
- 17) paaris- või rühmatöö: fotode võrdlemine.
- 18) oma meediakasutuse kavandamine ja hindamine;
- 19) proosaluuletuse tõlgendamine, selle ajendil endast luuletuse kirjutamine;
- 20) pala lugemine ja tõlgendamine, kujundliku keelekasutuse mõistmine, peamõtte sõnastamine.
- 21) arutlemine üldtunnustatud käitumispehõhimõtete üle
- 22) enda või (filmi)tegelasega toimunud sündmustest jutustamine;
- 23) pala „Minu Miku“ lugemine ja tõlgendamine;
- 24) teabe otsimine internetist, olulisima teabe leidmine ja kokkuvõtte tegemine;
- 25) luuletuse meeleolu kirjeldamine, keskse mõtte (sündmuse) sõnastamine.

V LÕIMING

Eesti keel

Õpilane

- 1) õpib kirjutama eri tüüpi tekste (sh arvamust, referaati, juhendit), kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili;
- 2) õpib koostama ning vormistama uurimistöid, kasutama allikaid ja viitama neile;
- 3) harjub kasutama eri liiki sõnaraamatuid ning käsiraamatuid.

Võõrkeeled

- 1) *võõrsõnade õppimine soodustab võõrkeelte õppimist.*
- 2) *väliskirjanduse autorite ja teostega tutvumine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu, õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ning kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.*

Matemaatika

- 1) õppetextide ja tekstülesannete mõistmine lugemisoskuse kaudu
- 2) arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist. korrektse keelekasutuse tekstiga õppesisu või -ülesande mõistmisel
- 3) elementaarsete õigekirjanõuete järgimine kirjalikes töödes.

Loodusained

- 1) õppe- ja teabetextide mõistmine eeldab samuti head lugemisoskust ja tekstitööd.
- 2) kohanimedid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide õigekiri
- 3) loodusalsed tekstid eesti/vene keele õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada.
- 4) loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist, kujutluspiltide teket ja emotsionaalset mõju lugejale.

Sotsiaalained

- 1) Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajalooüldiste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist.
- 2) Kirjandustekste valides ja käsitledes peetakse silmas ühiskonnaelus olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted.
- 3) Samaaegu toetavad sotsiaalseid õppides omandatud teadmised ajaloo, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimesest kirjandusteostes kajastatud ühiskonnaelu probleemide ja inimsuhete mõistmist.
- 4) Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajalooüldiste nimetuste õigekirja norme; ajaloo- ja ühiskonnatundides tuleks neid teadmisi konkreetsete näidete toel kinnistada.
- 5) Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi on tarvis ning arendatakse nii ainevaldkonna kui ka sotsiaalainete õppes sisult erinevate tekstidega töötades.

Kunstiained

- 1) kirjandusteose analüüs seostatuna illustatsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist.
- 2) reklaami terviklik käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete komponentide eritlemist ja analüüsi, mida võiks teha koostöös kunstiopetajaga.
- 3) kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest.
- 4) kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva) laul, selle tekst ja esitamine, mis eeldab aineõpetajate koostööd.

VI LÄBIVAD TEEMAD

- 1) **keskkond ja jätkusuutlik areng** –õpilase kujunemine ja arendamine isiksuseks, ta
  - on sotsiaalselt aktiivne: on avatud suhtleja, sõbralik, abivalmis ja lugupidav
  - hoiab ja kaitseb vastutustundlikult ja keskkonnateadlikult keskkonda, lähedasi inimesi, väärtustab oma elu- ja õpikeskkonda, suhtub säästlikult olemasolevatesse ressurssidesse
  - väärtustab jätkusuutlikkust - teadvustab, et see, mida täna teeb, on suurepäraseks platvormiks tulevastele mõisakooli õpilastele ja tervele kogukonnale
  - leiab lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele: toetab oma tegevusega säästvalt ja otstarbekalt mõisakooli ja kogukonna arengut
  - tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas: oskab kasutada IT lahendusi oma tegevustest lähtuvalt otstarbekalt ja kasulikult oma tegevuse huvides
- 2) **kultuuriline identiteet** – õpilane kujuneb ja kasvab isiksuseks, kes
  - kujuneb kultuuriteadlikuks inimeseks: väärtustab Eesti mõisa lugu, tunneb mõisatraditsioone ning oskab neid lõimida tänapäeva eluga (käitumine, toidud, muusika jne), mõistab mõisa kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana,
  - mõistab mõisa kultuuride muutumist ajaloo vältel, selle sobitamist tänapäeva

- teab kultuuride mitmekesisusest, hindab erinevate rahvaste pärimuskultuuri (mõis ja talurahvas), oskab giidina oma mõisat tutvustada
- on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis
- mineviku ja tänapäeva ühiskondade kultuurilise mitmekesisuse teadvustamine ja tunnustamine
- inimeste rolli mõistmine kultuuri kandjana, edasivijjana ja kultuuride vahendajana

4) väärtused ja kõlblus – õpilase kujuneb ja kasvab isiksuseks, kes

- tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid ning läbi mõisakasvatuse kujundab oma käitumispõhimõtted
- järgib ja peab kinni üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid koolis ja väljaspool kooli, hindab ja täidab kooli kodukorra kokkuleppeid, on lugupidava ja austav kõigide oma partneritega
- ei jää ükskõikseks väärtuste ja kõlbluspõhimõtete eiramise puhul ja vajadusel sekkub oma võimaluste piires situatsioonidesse
- Toetub oma tegevuses kultuurilistele traditsioonidele (talgud, teemapäevad jm) ja arengusuundadele, aidates kaasa kogukonna traditsioonide hoidmisele ja kujundamisele.
- erinevate väärtussüsteemide ning nende seoste tundmine ajaloolis-kultuurilises kontekstis religiooni ja maailmavaatete seoses